

O ZÁKONĚ DANÉM MOJŽÍŠEM
A *O MILOSTI A PRAVDĚ,
JEŽÍŠE KRISTA, A O TOM,
JAK POMINUL ZÁKON
A JAK MILOST A PRAVDA
NAPLNILY VEŠKEROU ZEMI A VÍRA
SE ROZŠÍŘILA MEZI NÁRODY
I K NAŠEMU RUSKÉMU NÁRODU,
A POCHVALA *NAŠEMU CHÁNU
VLADIMÍROVI, OD NĚHOŽ JSME
BYLI POKŘTĚNI, A *MODLITBA
K BOHU OD VŠÍ NAŠÍ ZEMĚ

Pane, požehnej, Otče

I. Blahoslavený je Hospodin, Bůh Izraele (Ž 72, 18a), Bůh křesťanský, neboť navštívil svůj lid a spasil ho (L 1, 68), neboť nepřehlédl své stvoření a nedovolil, aby bylo navždy v zajetí modloslužebné temnoty a zahynulo ve službě ďáblu. Naopak nejprve ospravedlnil Abrahamovo plémě deskami zákona, poté pak skrze svého Syna spasil evangeliem a křtem všechny národy a přivedl je k obnově znovuzrození, k věčnému životu.

Chvalme tedy a velebme toho, jehož andělé chválí bez přestání, a klanějme se tomu, jemuž se klanějí cherubové a serafové. Neboť milostivě shlédl na svůj lid, a nikoli posel nebo anděl, nýbrž on sám nás spasil, když přišel na zemi, ne jako zjevení, nýbrž skutečně, trpěl za nás tělesně až do hrobu a spolu se sebou vzkřísil i nás. K lidem žijícím na zemi přišel obléknuv se v tělo, *k těm, kteří byli v podsvětí, sestoupil skrze ukřížování a položení do hrobu, aby obojí, živí i mrtví, poznali navštívení a boží příchod a pochopili, že on je tak mocný a silný, Bůh živých i mrtvých.

Kdo jest tak veliký jako Bůh náš? (Ž 77, 14) On jediný činí zázraky. (Ž 72, 18b) Ustanovil zákon, kterým by připravil cestu pravdě a milosti, aby se v něm lidstvo odklonilo od modloslužebného mnohobožství, přivyklo víře v jediného

Boha a aby jako poskvrněná nádoba umytá vodou — to jest zákonem a obřízkou — přijalo mléko milosti a křtu. Zákon totiž byl předchůdcem a služebníkem milosti a pravdy, pravda pak a milost je služebníkem budoucího věku, života nepomíjejícího. Tak jako zákon přiváděl ty, kteří byli pod zákonem (Ga 3, 23), k milostivému křtu, tak křest propouští své syny do věčného života. Mojžíš a proroci hlásali Kristův příchod, Kristus pak a jeho apoštolové vzkříšení a budoucí věk.

Připomínat v tomto spisku jak prorocké předpovědi o Kristu, tak apoštolské učení o budoucím věku je zbytečné a vedlo by k prázdnému vychloubání. Kdybychom zde vykládali, co je v jiných knihách a co vy znáte, vypadalo by to jako opovázlivost a slávychtivost. Nepíšeme to totiž nevědomým, nýbrž těm, kteří se bohatě nasýtí rozkoše vzdělání, nepíšeme božím nepřátelům, jinověrcům, nýbrž jeho vlastním synům, nepíšeme cizincům, nýbrž dědicům nebeského království. Tento výklad se však týká zákona, daného Mojžíšem, a milosti a pravdy, která se stala skrze Krista.

Co dokázal zákon? Co milost? Nejdříve zákon a potom milost, nejdříve stín, potom skutečnost.

Obrazem zákona a milosti jsou *Agar a Sára, otrokyně Agar a svobodná Sára, nejdříve otrokyně a potom svobodná. Kdo čteš, rozuměj (Mt 24, 15), že Abraham měl od svého mládí za ženu Sáru, svobodnou, a ne otrokyni. Bůh totiž před věky ráčil pojmout úmysl poslat svého Syna na svět, aby se tím zjevila milost. Sára nerodila, protože byla neplodná (Gn 11, 30); nebyla však neplodná, nýbrž zavřená z boží prozřetelnosti, aby porodila až ve stáří. Neznámá a skrytá byla boží moudrost (Ž 51, 8) před anděly i lidmi, ne proto, že byla nezjevitelná, nýbrž byla skrytá a měla se zjevit na konci věku.

Sára řekla Abrahamovi: „Aj, zavřel mne Hospodin, abych nerodila. Vejdi k služebnici mé Agar a ona ti porodí.“ (Gn 16, 2) A milost řekla Bohu: „Protože nenastal čas, abych sestoupila na zemi a spasila svět, sestup na horu Sinaj a ustanov zákon.“

Abraham uposlechl Sárinu řeč a vešel k služebnici její Agar (Gn 2, 4), i Bůh poslechl slova milosti a sestoupil na Sinaj. Porodila pak služebnice Agar z Abrahama syna služebnice, a nazval ho Abraham jménem Izmael. (Gn 2, 15) Mojžíš pak odnesl z Hory sinajské zákon, nikoli milost, stín, nikoli skutečnost.

Když potom Abraham a Sára byli už staří, ukázal se Hospodin Abrahamovi, sedícímu v poledne před dveřmi svého stanu u dubu v Mamre. Abraham mu běžel vstříc, uklonil se až k zemi (Gn 18, 1—2) a přijal ho ve svém stanu. A když se tento věk blížil ke konci, navštívil Hospodin lidský rod, sestoupil z nebe a vstoupil do lůna Panny. Také Panna ho přijala s poklonou do stánku svého těla, aniž pocítila bolest. Pravila andělu: „Aj služebnice Páně, staniž se mi podle slova tvého.“ (L 1, 38)

Kdysi zajisté otevřel Bůh lůno Sářino, i počala a porodila (Gn 21, 2) Izáka, svobodná svobodného. A když Bůh navštívil lidskou přirozenost, byly již zjeveny věci neznámé a skryté a zrodila se milost — pravda, a nikoli zákon, syn, a nikoli služebník. Když bylo odstaveno dítě Izák a zesílilo, uspořádal Abraham veliké hody, protože byl odstaven syn jeho Izák (Gn 21, 8). Když byl Kristus na zemi, milost ještě nezesílila, nýbrž byla kojena — po celých třicet let, během nichž byl Kristus skryt. A když již byla odkojena a zesílila, *zjevila se boží milost všem lidem (Tt 2, 11) v řece Jordánu. Bůh uspořádal hody a velikou hostinu s teletem od věků krmeným, milovaným svým synem Ježíšem Kristem, a pozval k společným radovánkám nebešťany i pozemšťany, shromáždil společně anděly i lidi.

Potom viděla Sára Agařina syna Izmaela, jak si hraje s jejím synem Izákem a jak Izmael Izákovi ubližuje. Řekla Abrahamovi: „Vyžeň služebnici tuto i se synem jejím, neboť nebude dědicem syn služebnice se synem svobodné.“ (Gn 21, 10) A když po nanebevstoupení Pána Ježíše byli v Jeruzalémě učedníci i jiní, kteří již uvěřili v Krista, a obojí byli pohromadě, křesťané a Židé, křest z milosti byl haněn obřízkou ze zákona. Křesťanská církev v Jeruzalémě nepřijímala neobřezaného biskupa, protože ti z obřízky si osobovali právo starších. Činili křesťanům násilí, děti služebnice synům svobodné. Docházelo mezi nimi k mnohým rozepřím a hádkám. Když svobodná milost uviděla, jak Židé, synové služebnického zákona, ubližují jejím dětem, křesťanům, zvolala k Bohu: „Vyžeň Židovstvo i se zákonem, rozpraš je po všech krajinách. Co má společného stín se skutečností, Židovstvo s křesťanstvem?“ A byla vyhnána služebnice Agar se synem svým Izmaelem, a Izák, syn svobodné, se stal dědicem otce svého Abrahama. A odehnáni byli Židé a rozprašeni po všech krajinách, a křesťané, děti milosti, se stali dědici Boha Otce.

Když zazářilo slunce, pomínul svit měsíce, stejně tak jako zákon, když se zjevila milost. Noční chlad zanikl, když sluneční teplo zahřálo zemi, a lidstvo již není spoutáno v zákoně, nýbrž volně chodí v milosti. Židé totiž pracovali na svém ospravedlnění při svíci zákona, zatímco křesťané budují své spasení pod sluncem milosti. Neboť Židovstvo bylo ospravedlňováno stínem a zákonem, ale nedocházelo spásy, zatímco křesťané nejsou ospravedlňováni, nýbrž docházejí spásy pravdou a milostí. V Židech totiž je ospravedlnění, ale v křesťanech spasení. Ospravedlnění je v tomto světě, avšak spasení v budoucím věku, neboť Židé se radovali z věcí pozemských, zatímco křesťané z toho, co je na nebesích. A toto židovské ospravedlnění bylo skoupé kvůli závisti, neboť se nešířilo v jiných národech, nýbrž bylo toliko v jediné Judeji, avšak spasení křesťanů je dobré a štědré, protože se šíří po všech krajích země.

Manasesovo požehnání se splnilo na Židech, Efraimovo na křesťanech. *Požehnání Manasesova prvorozenství se stalo levicí Jákobovou, kdežto Efraimovo druhorozenství bylo požehnáno pravici; Manases byl sice starší než Efraim, avšak Jákobovým požehnáním se stal mladším: stejně Židovstvo bylo sice dříve, ale křesťané se skrze milost stali většími. Když Jozef řekl Jákobovi: „Na tohoto, otče, vlož pravici, neboť je starší“, odpověděl Jákob: „Vím, synu, vím. Také on se stane lidem a bude vyvýšen, avšak bratr jeho mladší bude větší než on a plémě jeho se stane množstvím národů.“ (Gn 48, 19) A tak se i stalo. Zákon zajisté byl dříve, byl vyvýšen na krátkou dobu a pomínul. A křesťanská víra byla zjevena později, ale stala se větší než předchozí a rozplodila se do množství národů. Kristova milost objala celou zemi a pokryla ji jako mořská voda. Všichni odložili staré věci, které zvětšely židovskou závisti, a mají nové podle prorockví Izaiášova. (Iz 65, 17) Staré věci pomínuly (2K 5, 17) a nové nám zvěstují. Zpívejte Bohu píseň novou, ať je velebeno jméno jeho ze všech končin země těmi, kteří se vydávají na moře a kteří se po něm plaví, a všemi ostrovy (Iz 42, 10), a dále: Služebníkům mým bude dáno jméno nové (Iz 65, 15), které bude požehnáno na zemi, neboť požehnání dávají Bohu pravému.

Kdysi náleželo klanět se Bohu pouze v Jeruzalémě (J 4, 20), nyní v celé zemi. Tak jako Gedeon řekl k Bohu: „Vysvobodíš-li skrze ruku mou Izraele, nechť je rosa toliko na rouně a na vší

zemi sucho.“ I stalo se tak. (Sd 6, 36—38) Na vší zemi totiž napřed bylo sucho, protože národy se držely modloslužebného bludu a nepřijímaly rosu milosti. Bůh byl znám pouze v Judeji a v Izraeli bylo jméno jeho veliké (Ž 76, 2); Bůh byl slaven toliko v Jeruzalémě. Ale Gedeon také řekl k Bohu: „Nechť je samo rouno suché a na vší zemi rosa.“ (Sd 6, 39) I stalo se tak. Židovstvo zaniklo a zákon pomínul. Bohu nemilé oběti, truhla smlouvy, desky zákona a slitovnice byly odstraněny: Po vší zemi je rosa, po celé zemi se rozprostřela víra. Déšť milosti seslal vláhu, koupel znovuzrození vnořila své syny v nepomíjejícínost.

A také pravil Spasitel Samaritánců: „Jde hodina, a nyní jest, když ani na této hoře, ani v Jeruzalémě nebudou se klaněti Otci, budou však praví ctitelé, kteří budou uctívat v duchu a v pravdě. Neboť takové ctitele Otec hledá“ (J 4, 23.21.23), to jest se Synem a Duchem svatým.

A tak tomu i je: po celé zemi se již velebí svatá Trojice a přijímá klanění od všeho tvorstva, malí i velcí chválí Boha (Zj 19, 5) podle prorockví. Nikdo nebude učit svého bližního a žádný člověk svého bratra řka: „Poznej Pána.“ Neboť „budou mne znát od malých po velikého“ (Žd 8, 11). Vždyť i Spasitel Kristus hovořil k Otci: „Chválím tě, Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými a zjevil jsi je maličkým. Jistě, Otče, neboť takový se stal u tebe spásný úradek.“ (Mt 11, 25—26) A milostivý Bůh si do té míry zamiloval lidský rod, že tělesní lidé se skrze křest a dobré skutky stávají syny božími a mají podíl s Kristem. Neboť evangelista říká: „Kteríž pak koli přijali jej, dal jim moc syny božími býti, totiž těm, kteříž věří ve jméno jeho, kteřížto ne z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, ale z Boha zplozeni jsou“ (J 1, 12—13), skrze Ducha svatého v svaté koupeli. Všechny tyto věci na nebi i na zemi učinil náš Bůh podle své vůle.

Proto tedy kdo by ho nevelebil, kdo by ho nechválil, kdo by se neklaněl velikosti jeho slávy a kdo by se nedivil jeho nesmírné lásce k lidem?

Před věky od Otce zplozen, jediný spolusedící na trůně, stejně podstaty s Otcem, sestoupil na zemi jako světlo sluneční a navštívil svůj lid, aniž se odloučil od Otce. Stal se člověkem z čisté Panny, která nepoznala muže ani poskvrny. Poté, co vstoupil do jejího lůna, jak ví jen on sám, a přijal tělo, vyšel tak, jako přišel,

jediný z Trojice ve dvou přirozenostech, božské i lidské. Byl zcela člověkem podle svého vtělení, nikoli zdánlivě, byl však zcela Bohem podle božství, nejen prostým člověkem, neboť ukázal na zemi božské i lidské činy. *Jakožto člověk dával růst mateřskému lůnu, jakožto Bůh vyšel, aniž porušil panenství; jakožto člověk přijal mateřské mléko, a jakožto Bůh postavil anděly s pastýři, aby zpívali „Sláva na výsostech Bohu“ (L 2, 14); jakožto člověk byl zavinut do plének, jakožto Bůh vedl hvězdou mudrce; jakožto člověk ležel v jeslích, jakožto Bůh přijal od mudrců dary a klanění; jakožto člověk utíkal do Egypta, jakožto Bohu se mu klaněly egyptské modly rukou učiněné (Iz 19, 1); jakožto člověk přišel ke křtu, jakožto před Bohem ulekl se před ním Jordán a nazpět se obrátil (Ž 114, 3); jakožto člověk se obnažil a vstoupil do vody, a jakožto Bůh přijal od Otce svědectví: „Tentof jest můj milý Syn“ (Mt 3, 17; Mk 1, 11; L 9, 35); jakožto člověk postiv se čtyřicet dní zlačněl, jakožto Bůh potřel pokušitele; jakožto člověk šel na svatbu do Kany Galilejské, jakožto Bůh proměnil vodu ve víno; jakožto člověk spal v lodi, a jakožto Bůh přikázal větrům a moři a poslouchaly ho; jakožto člověk zaplakal nad Lazarem, a jakožto Bůh ho vzkřísil z mrtvých; jakožto člověk vsedl na oslátko, jakožto na Boha volali na něho: „Požehnaný, jenž se běře ve jménu Hospodinově“ (Ž 118, 26); jakožto člověk byl ukřižován, a jakožto Bůh ze své moci vpustil spoluukřižovaného do ráje; jakožto člověk okusiv octa vypustil duši, a jakožto Bůh zatemnil slunce a otřásl zemí; jakožto člověk byl uložen do hrobu, a jakožto Bůh rozvrátil peklo a osvobodil duše; jakožto člověk byl zapečetěn v hrobě, jakožto Bůh vyšel, zachovav pečeti neporušené; jakožto u člověka se snažili Židé utajit jeho vzkříšení podplacením stráží, on se však ukázal jakožto Bůh a dal o sobě vědět všem končinám země.

Vskutku: „Kdo jest Bůh tak veliký jako Bůh náš? On jest Bůh, jenž činí divné věci“ (Ž 77, 14—15), učinil spasení *uprostřed země křížem a utrpením na Golgotě. Okusil octa i žluči, aby zakoušením hořkosti zahnal Adamovo přestoupení a hřích spáchaný sladkým ochutnáváním ovoce ze stromu. Ti, kteří mu to učinili, narazili na něho jako na kámen a roztržili se. Pán totiž řekl: „Kdož by padl na ten kámen, rozrazí se, a na kohož upadne, setře jej“ (Mt 21, 44) Přišel totiž k nim, naplňuje proroctví, která o něm byla prorokována, neboť řekl: „Nejsem poslán než

k ovcím zahynulým z domu izraelského“ (Mt 15, 24), a dále: „Nepřišel jsem zákon rušiti, ale naplniti“ (Mt 5, 17) a ke Kana nejce, ženě z jiného národa, která prosila o vyléčení své dcery, řekl: „Není slušné vzít chléb dětem a hodit psům“ (Mt 15, 26; Mk 7, 27) Oni však ho nařkli, že je podvodník *zrozený z hřichu a že v Belzebubu vymítá ďábly. Kristus vrátil zrak jejich slepým, očistil jejich malomocné, narovnal mrzáky, vyléčil posedlé, uzdravil ochrnuté, vzkřísil mrtvé. Oni však ho mučili jako zločince a přibili ho na kříž. Proto na ně přišel svrchovaný hněv boží.

Sami totiž svědčili o své záhubě, když Spasitel vyprávěl podobství o vinici a vinařích: „Proto co učiní vinařům těm? Odpověděli: Zlé zatratí a vinici prodá jiným vinařům, kteříž budou vydávati jemu užitek časy svými.“ (Mt 21, 40—41) A sami byli proroky vlastní záhuby, protože je přišel navštívit na zemi, a nepřijali ho (Mt 25, 43), neboť skutky jejich byly temné (J 3, 19). Neoblíbili si světlo, aby se nevyjevilo, že jejich skutky jsou temné. Proto Ježíš, když přicházel k Jeruzalému, spatřil město, zaplakal a pravil o něm: „Ó kdybys poznalo i ty, a to aspoň v tento den tvůj, které věci by ku pokoji tobě byly, ale skryto jest to nyní od očí tvých. Neboť přijdou na tebe dnové a obklíčí tě nepřátelé tvoji valem a oblehnou tebe a sevrou tě ze všech stran. A rozdrť tě, i syny tvé s tebou, protože jsi nepoznalo času navštívení svého.“ (L 19, 42—44) A dále: „Jeruzaléme, Jeruzaléme, který zabíjíš proroky a který kamenuješ ty, již byli k tobě posláni, kolikrát jsem chtěl shromážditi dítky své, tak jako slepice shromažďuje kuřátka pod křídla, a nechtěli jste. Aj, zanechává se dům váš pustý.“ (Mt 23, 37—38) A tak se i stalo. Přišli totiž Římané, vyplenili Jeruzalém a rozbili jej do základu. Od tohoto okamžiku Židovstvo zahynulo, zákon potom pohasl jako večerní červánky a Židé byli rozptýleni po všech krajinách, aby zlo nepřebývalo pohromadě.

Neboť přišel Spasitel a nebyl Izraelem přijat; podle slov evangelia „do svého vlastního přišel a vlastní jeho nepřijali ho“ (J 1, 11); byl však přijat od pohanů, *jak řekl Jákob. On je nadějí pohanů, neboť už při jeho narození se mu nejdříve poklonili mudrci z pohanů, avšak Židé ho chtěli zabít a kvůli němu vyvraždili i nemluvnátka. Naplnilo se slovo Spasitelovo: „Přijdou mnozí od východu i od západu a stolovati budou s Abrahamem

a Izákem a Jákobem v království nebeském, ale synové království vyvrženi budou ven do temnoty.“ (J 8, 11—12) A dále: „Bude odňato od vás království boží a bude dáno národům, přinášejícím plody jeho“ (Mt 21, 43) K nim poslal své učedníky řka: „Jdouce po všem světě, kaďte evangelium všemu stvoření! Kdož uvěří a dá se pokřtít, spasen bude.“ (Mk 16, 15—16) A: „Jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého, učíce je zachovávat všecko, což jsem koli přikázal vám.“ (Mt 28, 19—20)

Bylo krásné, že milost a pravda ozařovaly nový lid, neboť podle slov Páně nevlévají nové víno — učení milosti — do starých měchů (Mt 9, 17), které v Židovstvu zvetšely. Jestliže se to činí, měchy se rozpuknou a víno se vylije. Neboť jestliže nemohli udržet ani stíny zákona a naopak se mnohokrát klaněli modlám, jak mohou udržet učení opravdové milosti? Avšak nové učení potřebuje nové měchy, to jest nové národy, a obojí bude zachováno.

A tak tomu i je. Víra z milosti se totiž rozprostřela po celé zemi a došla až k našemu ruskému národu. Jezero zákona vyschlo, a pramen evangelia se rozvodnil, zaplavil celou zemi a rozlil se až k nám. Neboť také my se všemi křesťany slavíme svatou Trojici, a Judea mlčí. Kristus je oslavován, a Židé proklínáni, národy byly přivedeny, a Židé odmítnuti, jak řekl prorok Malachiáš: „Nemám žádné libosti v synech izraelských a oběti nepřijmu z rukou vašich, neboť od východu až na západ oslavováno jest jméno mé mezi národy a na všelikém místě kadidlo bude přinášeno jménu mému. Veliké je zajisté jméno mé mezi národy.“ (Mal 1, 10—11) A David: „Celá země nechť se ti klaní a prozpěvuje tobě“ (Ž 66, 4) a „Hospodine, Pane náš, jak podivuhodné jest jméno tvé na veškeré zemi!“ (Ž 8, 2)

Již se nenazýváme modloslužebníky, nýbrž křesťany, už nejsme lidé bez naděje, nýbrž doufáme v život věčný. Už nebudujeme dáblovův příbytek, nýbrž stavíme Kristovy chrámy; už nezapíjíme jeden druhého pro demony, nýbrž *Kristus se pro nás zabíjí a láme v oběť Bohu a Otcí. A již nehyneme, okoušejíce krve obětí, nýbrž docházíme spásy, okoušejíce přečisté krve Kristovy.

Milostivý Bůh náš se smiloval nad všemi národy a ani nás nepominul, zamiloval si nás a spasil nás a přivedl nás k poznání pravdy. (1Tm 2, 4) Když naše země byla pustá a vyprahlá, pro-

tože ji vysušil modloslužebný žár, náhle vytryskl pramen evangelia a napojil celou naši zemi, jak pravil Izaiáš: „Vyprýští voda těm, *kteří chodí po poušti a obrátí se místo vyprahlé v mokřinu a v zemi žíznivé vytryskne pramen.“ (Iz 35, 6—7)

Když jsme byli slepí a neviděli jsme pravé světlo, ale bloudili jsme v modloslužebném poblouznění, a navíc jsme ještě byli hluchí k spasitelnému učení, smiloval se nad námi Bůh a rozzářilo se i v nás světlo poznání, takže jsme ho poznali, podle proroctví: „Tehdáž otevrou se oči slepých a uši hluchých uslyší.“ (Iz 35, 5)

Když jsme se potáceli na cestách záhuby, to jest následovali jsme demony, a neznali jsme cestu, která vede k životu, a navíc ještě jsme blekotali svými jazyky vzývající modly, a ne svého Boha a Stvořitele, navštívila nás boží láska k člověku (Tt 3, 4), takže už nenásledujeme demony, nýbrž zřetelně oslavujeme Krista, našeho Boha, podle proroctví: „Tehdáž poskočí kulhavý jako jelen a zřetelný bude jazyk zajíkávacích.“ (Iz 35, 6) Když jsme předtím byli jako zvěř a dobytek a neznali jsme rozdíl mezi pravíci a levíci (Jon 4, 11), lpěli jsme na věcech pozemských a ani trochu jsme nepečovali o věci nebeské, poslal k nám Pán přikázání, vedoucí k životu věčnému, podle proroctví Ozeášova: „I stane se v ten den, dí Hospodin, učiním jim smlouvu s ptactvem nebeským a s živočichy polními a řekne těm, kdo nejsou mým lidem: Lid můj jste vy, a oni mu řeknou: Hospodin Bůh náš jsi ty.“ (Oz 2, 18.23)

A tak, ač jsme byli cizinci, byli jsme nazváni božím lidem, a ač jsme byli nepřáteli, byli jsme jmenováni jeho syny. Nerouháme se po židovsku, ale žehnáme po křesťansku. Neradíme se, jak ukřižovat, ale jak se Ukřižovanému klanět. Nerozpínáme Spasitele na kříž, nýbrž k němu vzpínáme ruce; neprobodáváme jeho žebra, nýbrž z nich pijeme jako z pramene nesmrtelnosti; nedostáváme za něho třicet stříbrných, nýbrž mu odevzdáváme jeden druhého i celý náš život; nezatajujeme vzkříšení, nýbrž ve všech našich domech voláme: „Kristus vstal z mrtvých“; neříkáme, že byl ukraden, nýbrž že vstoupil na nebesa, kde také byl; nejsme nevěřící, nýbrž jako Petr mu říkáme: „Ty jsi Kristus, syn Boha živého“ (Mt 16, 16), s Tomášem: „Ty jsi Pán můj a Bůh můj“ (J 20, 28), s lotrem: „Pane rozpomeň se na nás v království svém!“ (L 23, 42) A takto v něho věříce a zachovávající odkaz sedmi koncilů svatých Otců, znovu a znovu prosíme Boha,

aby nám přispěl na pomoc a uvedl nás na cestu svých příkázání.

I stalo se nám pohanům, co bylo řečeno: „Obnaží Hospodin své svaté rámě přede všemi národy a uvidí všechny končiny země spasení Boha našeho“ (Iz 52, 10) a jiná slova: „Živ jsem já, praví Pán, že přede mnou bude klekati každé koleno a každý jazyk bude vyznávati Boha“ (Ř 14, 11) a Izaiášova slova: „Každé údolí bude vyplněno a každá hora i pahrbek bude snižen; i budou křivé věci spraveny a ostré cesty budou hladké (L 3, 5; Iz 40, 4) a uzří všeliké tělo spasení boží“ (L 3, 6); a Danielova slova: „Všichni lidé, národové a jazykové sloužiti jemu budou“ (Dn 7, 14) a David: „Nechť oslavují tě lidé, Bože, nechť oslavují tě všichni lidé; veselí se a radovati budou národové (Ž 67, 6.5), všichni národové zatleskejte rukama, vzkřikněte k Bohu hlasem radosti, neboť Hospodin jest nejvyšší a hrozný, král veliký nade vší zemí“ (Ž 47, 2.3) a o něco dále: „Zpívejte Bohu našemu, zpívejte, zpívejte králi našemu, zpívejte! Neboť král vší země jest Bůh, zpívejte moudře! Stal se Bůh králem nad národy (Ž 47, 7—9) a všechna země ať se ti klaní a prozpěvuje tobě, ať zpívají jménu tvému (Ž 66, 4), Nejvyšší“ a: „Chvalte Hospodina všichni národové, velebte ho všichni lidé!“ (Ž 117, 1) a ještě: „Od východu až do západu chváleno buď jméno Hospodinovo! Vyvýšený nad všechny národy jest Hospodin a nad nebesa sláva jeho“ (Ž 113, 3—4), „jakož jméno tvé, Bože, tak i chvála tvá až do končin země“ (Ž 48, 11) Vyslyš nás, Bože, spasiteli náš, „naděje všech končin země i ostrovů mořských dalekých“ (Ž 65, 6) a: „Kéž poznáme na zemi cestu tvou a mezi všemi národy spasení tvé“ (Ž 67, 3) a: „Králové zemští a všichni národové, knížata i všichni soudcové země, mládenci i panny, starci s dítkami ať chválí jméno Hospodinovo!“ (Ž 148, 11—13) a Izaiášova slova: „Poslouchejte mne, lidé můj, praví Hospodin, i králové, nastavte mi své uši, neboť zákon ode mne vyjde a soud můj osvěcuje národy. Rychle se přibližuje spravedlnost má a jako světlo vyjde spasení mé. Na mne ostrovy čekají a v mé rámě končiny doufají.“ (Iz 51, 4—5)

II. *Pochvalnými pak hlasy velebí římská země Petra a Pavla, neboť skrze ně uvěřili její obyvatelé v Ježíše Krista, syna božího, *Asie, Efez a Patmos velebí Jana Bohoslovce, Indie Tomáše, Egypt Marka. Všechny kraje a města i lidé ctí a oslavují každého ze svých učitelů, neboť je naučili pravé víře. Oslavme tedy i my,

pokud je to v našich silách, malými pochvalami toho, který učinil velké a podivuhodné věci, našeho učitele a vůdce, velikého chána naší země, Vladimíra, vnuka *starého Igořa a syna *slavného Svjatoslava. Ti svého času, když vládli, prosluli v mnohých zemích mužností a statečností. Pro jejich vítězství a sílu se na ně i nyní vzpomíná a jsou proslulí. Neboť nevládli v chudé a nevědomé zemi, nýbrž v ruské, která je známá a je o ní slyšet ve všech čtyřech končinách světa.

Narodil se tedy jako slavný ze slavných, urozený z urozených, tento náš chán Vladimír. Vyrostl a nabyl síly již za dětské mladosti, a když ještě více zmužněl, neboť jeho mohutnost a síla vzrůstaly, takže statečností a rozumem vynikal nad jiné, stal se samovládcem své země. Pokořil pod svou vládu okolní země, jedny mírem, a ty, které se nedaly pokořit, mečem. A když takto ve svých dnech žil a řídil svou zemi spravedlností, udatností a rozumem, navštívil ho Nejvyšší, shlédlo na něho nejmilostivější oko dobrého Boha. Tu zazářilo v jeho srdci poznání, takže pochopil marnost modloslužebného bludu a dal se do hledání jediného Boha, který stvořil veškeré tvorstvo, viditelné i neviditelné. Navíc vždy *slyšel o zbožné zemi řecké, milující Krista a silně ve víře, o tom, jak tam ctí jediného Boha v Trojici a klanějí se mu, jak se mezi nimi dějí mocné skutky, zázraky a znamení, jak jsou kostely plné lidí, jak jsou vsi i města zbožná, všichni jsou horliví v modlitbách, všichni slouží Bohu. A když toto slyšel, zatoužil ve svém srdci, a zahořel duchem, aby se stal křesťanem, on i jeho země. A tak se i stalo, protože Bůh si tak zamiloval lidskou bytost. Tak tedy náš chán svlékl s oděvem i starého člověka, odložil tělesné věci, setřásl prach nevěry, vstoupil do svaté koupele a zrodil se z Ducha a z vody. Pokřtil se v Krista, oblékl se v Krista, vyšel z koupele bělostný, stal se synem neporušenosti, synem vzkříšení, přijal jméno věčné a proslulé pro všechna pokolení, totiž *Vasilij, a tím se zapsal do knihy života v nebeském a nepomíjejícím městě Jeruzalémě.

Když se to stalo, nejenže neporušil dosavadní usilování po zbožnosti, aniž projevil svou lásku k Bohu pouze v tomto křtu, nýbrž usiloval dále a *přikázal, aby se v celé zemi pokřtili ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého, ve všech městech aby byla zjevně a okázale slavena svatá Trojice a aby se stali křesťany všichni, malí i velcí, otroci i svobodní, mladí i staří, bojaré

i prostí lidé, bohatí i chudí. A nebylo ani jediného, kdo by se protivil jeho zbožnému nařízení, i když se někteří nedali pokřtít z lásky, nýbrž ze strachu před prikazujícím, protože jeho zbožnost byla spojena s mocí. A tak v jedinou chvíli začala celá naše země slavit Krista s Otcem i s Duchem svatým.

Tu začala od nás odcházet modloslužebná temnota a objevily se červánky zbožnosti. Tu zanikla tma služby démonům a slovo evangelia ozářilo naši zemi. Byla bořena božiště a stavěny chrámy, modly byly ničeny a objevovaly se obrazy svatých. Ďáblové prchali a kříž posvěcoval města. Pastýři duchovních ovcí Kristových, biskupové, stanuli před svatým oltářem, přinášejíce neposkvrněnou oběť. Kněží, jáhnové a veškeré duchovenstvo ozdobili a krásou oděli svaté chrámy. Apoštolská polnice a hromový úder evangelia rozezvučely všechna města. Kadidlo, Bohu přinášené, očistilo vzduch. *Na horách byly postaveny kláštery, objevili se řeholníci. Muži i ženy, malí i velcí, všichni lidé naplnili svaté chrámy a začali slavit řkouce: *, „Jediný je svatý, jediný Pán Ježíš Kristus k slávě Boha Otce. Amen.“ *Kristus zvítězil, Kristus si všechno podrobil, Kristus nastoupil vládu, Kristus vstoupil do slávy. Velký jsi, Hospodine, a podivuhodné jsou tvé skutky! (Ž 139, 14) Bože náš, sláva tobě!

Jakou pochvalu ti vzdáme, ó ctný a slavný mezi pozemskými vládci, přeudatný Vasiliji? Jaký obdiv vyslovíme tvé dobrotě, moci a síle, jakou vděčnost ti projevíme? Neboť skrze tebe jsme poznali Pána a zbavili jsme se modlářského bludu, z tvého rozkazu se po celé zemi oslavuje Kristus: Co máme ještě říci, milovníku Krista, příteli pravdy, sídlo rozumu, hnízdo milosrdenství? Jak jsi uvěřil, jak jsi zahořel ke Kristově lásce? Jak se v tobě usídlila moudrost vyšší moudrosti pozemských mudrců, že sis zamiloval Neviditelného a zaměřil své úsilí k věcem nebeským? Pověz nám, svým služebníkům, pověz, učiteli náš, kterak jsi hledal Krista, kterak ses mu oddal, odkud ti přivánuly vůně Ducha svatého. Odkud jsi pil sladkou číši myšlení na budoucí život? Odkud jsi okusil a spatřil, že „dobrý jest Hospodin“? (Ž 135, 3) Ty jsi Krista neviděl a nechodil jsi s ním, jak to, že ses stal jeho učedníkem? Jiní, ač ho viděli, neuvěřili, ty však jsi ho neviděl a uvěřil jsi. Na tobě se skutečně splnilo blahoslavenství Pána Ježíše, které řekl Tomášovi: „Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili.“ (J 20, 29)

Proto tedy směle a bez váhání k tobě voláme: „Ó blahoslavený“, neboť sám Spasitel tě tak nazval. Blahoslavený jsi, protože jsi v něho uvěřil a nepohoršil ses nad ním podle jeho neklamných slov: „Blahoslavený jest, kdož by se nade mnou nepohoršil.“ (Mt 11, 6; L 7, 23) Vždyť ti, kteří znali zákon a proroky, ho ukřižovali, ale ty, který jsi nečetl ani zákon, ani proroky, ses Ukřižovanému poklonil. Jak to, že se ti otevřelo srdce, jak to, že do tebe vstoupila bázeň boží, jak to, že jsi přilnul k jeho lásce? Neviděl jsi apoštola, který přišel do tvé země a který by naklonil tvé srdce k pokoře svou chudobou, nahotou, hladem a žízni. Neviděl jsi ďábla, vyháněného jménem Ježíše Krista, nemocné, kteří nabývají zdraví, němé, kteří mluví, oheň, který se mění v chlad, mrtvé, kteří vstávají. Toto všechno jsi neviděl: jak to tedy, že jsi uvěřil? Podivuhodný zázrak! Jiní králové a panovníci, kteří viděli, jak svatí mužové toto všechno činí, neuvěřili, nýbrž naopak je vydali na mučení a utrpení. Ty však, ó blahoslavený, jsi bez všech těchto věcí přišel ke Kristu. Pouhým zdravým rozumem a ostrovtipem jsi pochopil, že je jeden Bůh, stvořitel věcí neviditelných i viditelných, nebeských i pozemských, a že poslal svého milovaného Syna na svět jako Spasitele, a když jsi toto uvážil, vstoupil jsi v svatou koupel. Co jiným se zdá být bláznovstvím, tobě se jeví jako síla boží.

A kdo navíc vypoví o tvých *nočních almužnách a denní štědrosti, kterou jsi prokazoval chudým, sirotkům, nemocným, dlužníkům, vdovám a všem, kteří potřebovali slitování. Uslyšel jsi totiž slova, která řekl Daniel králi Nabuchodonozorovi: „Kéž se ti, králi Nabuchodonozore, zalíbí rada má: hříchy své almužnami smyj a nepravosti své milostivostí k chudým.“ (Dn 4, 24) A to, co jsi řekl, ó ctihodný, nevešlo pouze do tvého sluchu, nýbrž jsi to vykonal skutkem, neboť jsi dával prosícím, odíval nahé, nasycoval žíznivé a lačné, poskytoval veškerou útěchu nemocným, vykupoval dlužníky, dával svobodu otrokům. Tvých štědrých darů a almužen se vzpomíná mezi lidmi ještě dnes, avšak mnohem více před Bohem a jeho anděly. Pro tuto bohumilou štědrost smíš na něho zcela spoléhat jakožto ustavičný Kristův služebník. Má slova podpirá ten, který řekl: „Milosrdenství je hodno větší chvály než soud“ (Jk 2, 13) a: „Milosrdný skutek je pro muže jako pečetní prsten, který má u sebe.“ (Sir 17, 22) Hodnověrnější je slovo samého Pána:

„Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou.“ (Mt 5, 7)

A uvedeme ze svatých písem ještě jiné, jasnější a hodnověrnější svědectví o tobě, které vyslovil apoštol Jakub: „Kdo by odvrátil hříšníka od bludné cesty jeho, vysvobodí duši od smrti a přikryje množství hříchů.“ (Jk 5, 20) A jestliže je tak velká odplata od milostivého Boha pro toho, kdo obrátí byt i jediného člověka, jakou tedy spásu jsi našel ty, ó Vasiliji! Jak velké břemeno hříchu jsi setřásl, jestliže jsi neodvrátil od bludné cesty modloslužebného poblouznění jediného člověka, ani deset, ani město, nýbrž celou tuto zemi! Sám Spasitel Kristus nás vyučuje a ujišťuje o tom, jaké slávy a cti tě učinil účastným na nebesích, když říká: „Kdokoli vyzná mne před lidmi, vyznám ho i já před Otcem svým, který je v nebesích.“ (Mt 10, 32) A jestliže ten, kdo ho vyznal pouze před lidmi, obdrží od Krista vyznání o sobě před Bohem Otcem, jak budeš od něho pochválen ty, který jsi netoliko vyznal, že Kristus je Syn boží, nýbrž jsi položil základy víře v něho nejen v jediném shromáždění, nýbrž po celé této zemi, postavil jsi Kristu kostely a přivedl jsi jeho služebníky.

Ty *jsi podobný velikému Konstantinovi a jsi stejně moudrý, stejně miluješ Krista a stejně prokazuješ úctu jeho služebníkům. Onen Konstantin *se svatými otcí Nikajského koncilu ustanovil lidem zákon, ty ses s našimi novými otcí biskupy často scházel a v mnohé pokoře ses s nimi radil, jak ustanovit zákon těmto lidem, kteří nově poznali Pána. On podrobil Bohu království Řeků a Římanů, ty na Rusi, takže jak u nich, tak u nás se nazývá králem Kristus. On *se svou matkou Helenou přinesl kříž z Jeruzaléma a rozeslal jej po celé říši, a tak upevnili víru, ty jsi *se svou bábou Olgou přinesl kříž z nového Jeruzaléma, z Cařihradu, rozeřádili jste jej po celé své zemi, a tak jste upevnili víru.

Protože jsi mu podobný, učinil tě Pán pro tvou víru, kterou jsi měl za svého života, účastným stejné slávy i cti na nebesích. *Dobrym svědkem tvé víry, ó blahoslavený, je svatý *chrám svaté Bohorodičky Marie, který jsi vystavěl na pravověrném základě a kde nyní leží tvé statečné tělo, očekávajíc zvuk archandělovy polnice. Velmi dobrým a věrným svědkem je *tvůj syn Jiří, jehož učinil Pán nástupcem ve tvém panování, který neruší tvé zákony, nýbrž je upevňuje, neumenšuje základy tvé zbožnosti, nýbrž k nim ještě více přidává, *který neboří, ale buduje,

který tvé nedokončené dílo dokončil, tak jako Šalomoun Davido. Neboť on vybudoval *dům boží veliký a svatý, zasvěcený jeho Moudrosti, ke svatosti a posvěcení svého města, a okrášlil jej vši nádherou, zlatem a stříbrem, drahým kamením a posvátnými nádobami. A tento chrám je podivuhodný a slavný pro všechny okolní země, neboť jiný takový není na celém severu země od východu na západ. A slavné své město Kyjev korunoval velkolepostí jako diadémem, tvůj lid a tvé město poručil svaté a vele-slavné Bohorodičce, rychlé v pomoci křesťanům, a jí zbudoval *na Veliké bráně chrám, zasvěcený prvnímu svátku Páně, svatému Zvěstování, aby tak pozdravení, dané archandělem Panně, platilo i tomuto městu. K ní totiž pravil anděl: „Buď zdráva, milostí obdařená, Pán s tebou“ (L 1, 28), k městu však: „Buď zdrávo, zbožné město, Pán s tebou!“

Vstaň, *ó ctihodná hlavo, ze svého hrobu! Vstaň, setřes spánek, neboť jsi nezemřel, ale spíš, až do všeobecného probuzení všech. Vstaň, neboť jsi nezemřel, nesluší se totiž, abys zemřel, protože jsi uvěřil v Krista, který je život pro celý svět. Setřes spánek, otevři oči, abys viděl, jaké cti tě Pán tam učinil účastným a že nedopustil, aby na tebe tvoji synové zapomněli. Vstaň, viz své dítě Jiřího, viz plod svého těla, viz svého milého, viz toho, jehož Pán vyvedl z tvého klína, viz toho, jenž kráší stolec tvé země, zaraduj se a rozvesel! *Viz také i svou zbožnou snachu Irenu, viz své vnuky a pravnuky, jak žijí, jak jsou pod ochranou Páně, jak se věrně drží víry, kterou jsi jim odevzdal, jak často chodí do svatých chrámů, jak velebí Krista, jak se klanějí jeho jménu. Viz i město zářící velkolepostí, viz kvetoucí chrámy, viz rostoucí křesťanstvo. Viz město, jak mu ikony dodávají jas a lesk, jak voní kadidlem a jak zní chvalami božími a svatými písněmi. A když jsi toto všecko spatřil, zaraduj se a rozvesel a vzdej chválu dobrému Bohu, který to všechno učinil.

Viděl jsi, byt i ne tělesně, neboť Pán ti ukazuje všechny tyto věci duchovně. Nuže raduj se z nich a vesel, neboť setba tvé víry nebyla spálena žárem nevěry, nýbrž mnohonásobně rozmnožena deštěm boží pomoci.

Raduj se, apoštole mezi vládci, neboť jsi těla mrtvých sice nevzkřísil, ale vzkřísil jsi nás, duchovně mrtvé, kteří jsme zemřeli neduhem modloslužebnictví. Neboť skrze tebe jsme ožili a poznali sám život, Krista. Byli jsme zkřiveni ďábelským bludem,